

Ny prognose: Lægemangel bliver mindre udtalt end tidligere frygtet

Oktober 2020

Hovedbudskaber

- PLO's nye prognose for patienter uden egen læge viser, at næsten 157.000 patienter vil være uden egen læge i 2021, og dette niveau vil blive fastholdt de næste tre år frem.
- Disse borgere vil i stedet blive lægebetjent af regions- og udbudsklinikker.
- Tallet er en nedskrivning i forhold til tidligere udmeldte tal, hvilket primært skyldes, at Danmarks Statistik forventer et lavere befolkningstal end tidligere, og at der ansættes flere læger i almen praksis.
- Den reviderede prognose ændrer ikke ved, at der frem mod 2030 bliver behov for markant flere praktiserende læger, fordi gennemsnitsalderen i befolkningen stiger, og fordi en række opgaver ventes at blive flyttet fra sygehusene til almen praksis.

Baggrund

PLO har opdateret sin prognose for antallet af patienter, der i de kommende år vil blive lægebetjent af udbuds- og regionsklinikker – i resten af analysen benævnt som patienter uden egen læge.

Ifølge sundhedsloven varetages almen lægehjælp som altovervejende hovedregel af praktiserende læger, der selv ejer og driver deres klinik, på baggrund af overenskomsten mellem PLO og Regionernes Lønnings- og Takstnævn. Men loven giver også mulighed for, at regionen i tilfælde af akut opstået lægemangel i en kort periode kan oprette en midlertidig, regionsdrevet klinik. Herefter skal regionen enten forsøge salg af klinikken til en læge, der vil virke inden for overenskomsten for almen praksis, eller udbyde driften af klinikken uden for overenskomsten.

Hvis ingen praktiserende læge kan overtage klinikken, og der ikke er nogen privat leverandør, der giver tilbud på driften – eller hvis regionen forkaster de indkomne tilbud, fordi omkostningerne er væsentligt højere end i en sammenlignelig regionsdrevet klinik – kan regionen selv etablere en klinik i en periode på op til seks år. Når regionen selv driver en klinik, omtales det

Kristianiagade 12
DK-2100 København Ø

Tlf.: +45 3544 8477
E-mail: plo@DADL.DK
www.plo.dk

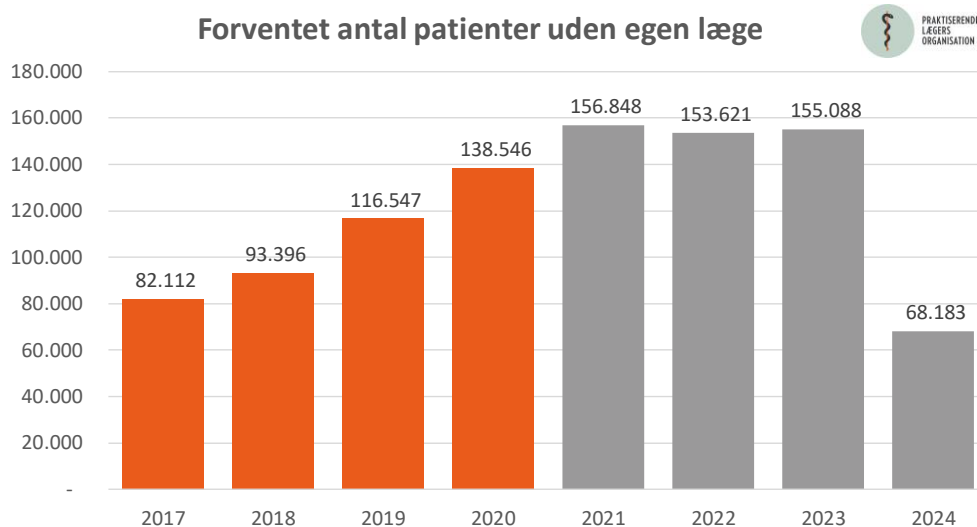
som en regionsklinik. Når en privat leverandør driver en lægeklinik uden for overenskomsten med PLO, kaldes det for en udbudsklinik.

Tidligere har PLO beregnet, at antallet af patienter uden egen læge ville lande på ca. 300.000 patienter i 2023. Dette tal er i den nyeste prognose kraftigt reduceret, hvilket primært skyldes en ændring i forventningen til antallet af ansatte læger i almen praksis og en nedskrivning af befolkningsvæksten hos Danmarks Statistik, hvilket der i den efterfølgende analyse vil blive redegjort for.

138.000 patienter uden egen læge i 2020

Den seneste opgørelse fra 2020 viser, at 138.546 patienter ikke har egen læge. Dette tal er steget kraftigt de seneste år. Tilbage i 2011 var der således kun 1.512 patienter uden egen læge.

Fremregnes antallet af patienter uden egen læge med PLO's lægeprognose og det seneste antal patienter pr. læge, forventes antallet af patienter uden egen læge at udgøre næsten 157.000 pati-

Kilde: Baseret på PLOs lægeprognose med baggrund i de praktiserende lægers alder og tilhørende afgangsmønster, den nuværende dimensioneringsplan for almen medicinere, samt et fast patientantal på 1.637 patienter pr. læge (2020), samt befolkningsfremskrivningen fra Danmarks Statistik. Der er ikke justeret for demografi.
Tallet for 2017-2020 er faktiske antal for januar.

enter i 2021 og mellem 153-155.000 de to efterfølgende år. I 2024 forventes dette antal at falde til 68.000 patienter.

Behov for 5000 praktiserende læger i 2030

Det er vigtigt at pointere, at i beregningen af antallet af patienter i 2024 uden egen læge er der ikke taget højde for, at befolkningens gennemsnitsalder i de kommende år går i vejret, ligesom antallet af kronisk syge borgere (herunder KOL- og diabetespatienter) ventes at stige kraftigt.

Der er i prognosen heller ikke taget højde for, at den stigende specialisering af sygehusene og den forkortede indlæggelsestid sandsynligvis vil betyde, at opgaver i det kommende tiår vil blive flyttet fra sekundær- til primærsektoren.

Begge disse tendenser vil øge presset på almen praksis og nødvendiggøre et forøget antal praktiserende læger.

PLO har i sin lægeanalyse fra 2018 peget på, at der fra 2030 vil være behov for 5.000 praktiserende læger (mod ca. 3.300 i dag) som følge af stigende gennemsnitsalder i befolkningen, flere patienter med kroniske sygdomme og tidligere udskrivning af patienter fra de nye supersygehuse.

PLO har beregnet, at man i 2032 kan nå op på de 5.000, hvis der i årene 2022-2027 oprettes 400 hoveduddannelsesforløb i almen medicin (i 2020 og 2021 oprettes der til sammenligning 350 forløb).

Disse tal står fortsat ved magt.

Forudsætninger i prognosen

PLO har tidligere anslået, at 300.000 patienter ville stå uden egen læge i 2023. De efterfølgende afsnit vil forklare, hvorfor forventningen nu er kraftigt reduceret.

Prognosen for det forventede antal patienter uden egen læge baserer sig på følgende antagelser:

- Antal patienter pr. læge – her benyttes for 2021-24 senest opgjorte tal fra januar 2020 på 1.637 patienter pr. læge.
- Befolkningsprognosen fra Danmarks Statistik for perioden 2021-2024. Dette tal korrigeres for forskellen mellem antallet af patienter opgjort i Yderregisteret (18.200 patienter) og antallet af gruppe 2-sikrede og andre sikrede (gennemsnit for januar 2019 og januar 2020 på 16.200 patienter).
- Antallet af praktiserende læger, som ejer ydernummer og er ansat i almen praksis (hentes fra PLO's løbende opgørelser, og for årene efter 2020 følger de PLO's lægeprognose)
- Antallet af ansatte speciallæger i almen praksis, der ikke er medlemmer af PLO. Dette antal forventes at ligge stabilt omkring niveauet for 2020, hvor antallet ligger på 130 læger.

Flere ansatte læger og vikarer

I PLO's tidligere prognose for antallet af patienter uden egen læge blev antallet af ansatte læger, der ikke var medlem af PLO, sat til 40, og dette blev antaget stabilt over prognoseperioden. Imidlertid er dette antal steget markant de seneste par år, og det har medvirket til, at PLO's prognose over tid blev mere og mere upræcis.

Denne stigning skyldes formentlig den aktuelle udbredte lægemangel i flere dele af Danmark. I områder med få læger ses det ofte, at de tilbageværende læger påtager sig et ekstra ansvar for de patienter, der efterlades uden læge, når lægerne holder op eller pensioneres.

Her kan det være svært at skaffe en læge, der vil gå ind som kompagnon, og i stedet ansætter man en læge. Det giver også den ansatte læge tid til at se klinikken an og vurdere, om det er en klinik, lægen kunne tænke sig at købe sig ind i. Lægemanglen kan også medvirke til, at der i øjeblikket er stor efterspørgsel efter ansatte læger. Ansættelsesforhold og løn er således gunstige i øjeblikket, og de ansatte læger kan derfor vælge at udskyde tidspunktet for, hvornår de vælger at erhverve praksis.

Via udtræk fra Lægeforeningens medlemsregister har PLO konstateret, at antallet af ansatte læger, der ikke er medlem af PLO, er steget med 60 læger fra 70 ansatte læger i 2018 til 130 ansatte læger i 2020. Disse læger er oftest organiseret i Yngre Læger. Herudover er antallet af ansatte læger organiseret i PLO steget med 14, men disse læger indgår som tidligere nævnt allerede i PLO's opgørelse af medlemmer.

Noget kan derfor tyde på, at noget af det fald, der har været i PLO's medlemstal, og som har været højere, end PLO's lægeprognose har forudsagt, er blevet modsvaret af en stigning blandt ansatte læger, der ikke er organiseret under PLO. En udvikling, prognosen ikke har taget højde for, og som er medvirkende til, at prognosen for antallet af patienter uden egen læge kommer til at blive for høj.

Konkret er forskellen i læger imellem den oprindelige prognose og den opdaterede prognose vist i tabellen nedenfor:

OPRINDELIG PROGNOSE	2021	2022	2023	2024
PLO-læger	3.370	3.371	3.379	3.400
Ansatte YL-læger	40	40	40	40
I alt	3.410	3.411	3.419	3.440
NY PROGNOSE	2021	2022	2023	2024
PLO-læger	3.315	3.330	3.342	3.408
Ansatte YL-læger	130	130	130	130
I alt	3.445	3.460	3.472	3.538
Forskel ml. prognoser	35	49	53	98

Det ekstra antal læger i de enkelte år er medvirkende til, at det forventede antal patienter uden egen læge falder kraftigt.

Lavere befolkningsvækst hos Danmarks Statistik

En anden forklaring på den lavere forventning er, at Danmarks Statistik har nedskrevet forventningen til befolkningsvæksten, så der nu forventes ca. 28.500 færre danskere i 2021 stigende til ca. 46.100 færre danskere i 2024. Dette bidrager også til, at antallet af danskere uden egen læge ifølge PLO's nye prognose er faldet.

Stråmandsklinikker forstyrrer prognosen

En helt tredje forklaring på den lavere forventning til antallet af patienter uden egen læge er de såkaldte stråmandsklinikker, som vinder frem i øjeblikket. En opgørelse, PLO har lavet, viser, at denne type klinikker dækker 24 kapaciteter eller lægestillinger pr. september 2020. Hvis der gennemsnitligt er 1.600 patienter pr. kapacitet, som overenskomsten foreskriver, svarer det til yderligere 38.400 patienter.

En stråmandsklinik er en klinik, hvor en speciallæge i almen medicin agerer stråmand for virksomhederne bag udbudsklinikker. Speciallægen køber praksis, hvorefter udbudsvirksomhederne overtager driften af klinikken på samme vis som udbudsklinikker, men under overenskomstens vilkår.

Det er vigtigt at pointere, at disse stråmandsklinikker snarere drives som en udbudsklinik med skiftende læger og manglende kontinuitet end som almindelige praksis drevet efter PLO's overenskomst. PLO er af samme årsager stærkt kritiske over for dem og mener, at der politisk bør tages initiativer til at begrænse udbredelsen af disse klinikker.

Men rent prognosemæssigt vil patienter, der tilhører stråmandsklinikker, ikke optræde som patienter uden egen læge. Og dermed medvirker disse klinikker til at reducere forventningen til antallet af patienter uden egen læge.